



Rados Sándor asztalosműhelye Tokodon az 1930-as években

Mesél a múlt

TOKODI TÖRTÉNET

Pauló Tamás
ny. faipari mérnök-tanár



A Magyar Asztalos novemberi számában három, az 1920-as években készült fotón látható műhelyeket és annak a kornak az asztalos szakmai jellemzőit mutattam be. A közelmúltban baráti körből ugyanebből az időszakból származó barna tónusú gyönyörű fotót kaptam, amelyen egy tokodi asztalosműhely „pillanatfelvétele” látható.

Ennek a fotónak az asztalos szakmai mondanivalóján túl az a különlegessége, hogy a műhely tulajdonosának családi és vállalkozástörténete is jórészt ismert. Köszönhető ez annak, hogy Tokod nagyközség szülötte, Huber And-

rásné Gyuriczki Anna nyugdíjas tanítónő tollából 2012-ben rendkívül részletes monográfia jelent meg: Fejezetek Apám és Tokod Életéből 1901–1953. Az olvasmányos, jó stílusú könyv fejezetei komoly helytörténeti kutatómunkán és személyes

viszaemlékezéseken alapulnak. A szerző minden olyan fotót és dokumentumot összegyűjtött, ami a falura és a személyes kötődésekre vonatkozik és szerencsére ebben az időben az emberek szerették, ha fotókat készítettek róluk.

BEDOLGOZTA MAGÁT

Bár a cikkben bemutatott műhelyfotó nem a szerzőtől származik, maga a fotó is szerepel a könyvben sok hasznos információ kíséretében. A Rados asztalosvállalkozást idősebb Rados László alapította Tokodon 1886-ban. Felesége, Prokopiusz Emília egy gazdag, jó hírű esztergomi bányaorvos családjából származott. Gyermekeik: Sándor, Mária és László. Néhány év alatt a mester olyan mértékig bedolgozta magát a falu közösségébe és megbízható, jó minőségű munkái révén olyan ismert lett, hogy a XIX. század végén és a XX. század elején épült kb. 50 kolóniai bányászlakáshoz ő készítette az ajtókat, ablakokat és egyéb faszerkezeteket. Az ő műhelyében tanulta a mesterséget, majd ott is szabadult fel idősebbik fia, Sándor.

POZITÍV VÉLEMÉNY

Rados Sándor asztalosmester további életútjáról és szakmai tevékenységéről az „Ipari Újjáépítésünk” című könyvben találunk gondolatokat: Rados Sándor asztalosmester, temetkezési vállalkozó, Tokod. – A műhelyt néhai Rados László létesítette. Fia nála tanulta a szakmát. Részt vett az első világháborúban és a hadifogságból 1921-ben tért haza. 1923-ban átvette a családi műhely vezetését. Villanyerővel hajtott famegmunkáló gépekkel felszerelt műhelyében koporsókat és épületasztalos munkákat készít, valamint bémunkát végez. Kisebb háborús kárait pótolta. Az ostrom után az MHSZ tokodi munkásainak temetésével bízták meg. Sérült épületek helyreállításával bekapcsolódott az újjáépítésbe. Mint orosz tolmács nagy szolgálatot tett. Az ipartestület előljárósági- valamint mester-, és tanvizsga bizottsági tag. A tokodi Nemzeti Bizottság tagja az iparos tanonciskola alelnöke.

A fent említett Ipari Újjáépítésünk 1948 első felében jelent meg Tonelli Sándor dr. szerkesztésében (Forum Hungaricum Kiadás, Budapest). A kötetben 328 oldalon 3280 iparos szerepel, azok, akik a világháború után Magyarország-szerte újraindították vállalkozásaikat és így „országot építettek”. Az 1948-as választások után ezen vállalkozások nagy részét államosították.

KLASSZIKUS MŰHELY

A cikkben bemutatott fotó jó eséllyel az 1930-as évek közepén készült. Ez is a korra jellemző „lemerevített” fotó. Igazából senki sem dolgozik, a mozdulatok megfagytak. Viszont maga a műhely igazi klasszikus. Természetes világítással, több gyalupaddal és néhány géppel. Az asztalosok még jórészt kéziszerszámokat használnak. A falakon szerszámszekrények. A hátsó falon külön szekrényben a „motorházban” a néhány lóerős villanymotor, amit valószínűleg az első világháború előtt építettek be. Ez a motor hajtja laposzíjon keresztül a plafon alatt futó, a falra szerelt 3 konzollal alátámasztott transzmissziós tengelyt. A tengelyen 3 lehajtó laposzíjtárcsa biztosítja a gépek működtetését. Jellemzően mindig csak egyet: a szalagfűrész, a hosszlyukfűrővel kombinált egyengető gyalugépet, vagy a harmadik gépet (talán köszörűt). A gépek vélhetően gyári készítésűek. A munkavédelem itt is, mint a kor műhelyeiben mindenütt, az asztaloskötény. A főnök öltönyben, nyakkendőben és feltehetően nem csak a fotó miatt. Külön érdekesség, hogy a fotón szereplők neve is jórészt megmaradt: középen a tulajdonos, Rados Sándor, mellette jobbra id. Izsák Juhász Ferenc, balra Papp András és Hundzsa Lajos. Hátul svájci sapkában Molnár István. A két hátul álló fiú neve nem maradt fenn.



Idősebb Rados László asztalosmester és családja az 1900-as évek elején

EMLÉKEZNEK RÁ

Rados Sándor műhelye az 1948-as államosítás után is tovább működött. Néhány asztalossal dolgozott. A településen továbbra is ő foglalkozott koporsógyártással és kivette részét a háború utáni felújításokból is. Rados Sándor felesége Szabó Anna – rokona adatközlőmnek. Leányuk, Rados Mária adta az igen értékes szakmai fotót unokatestvérének, Szabó Józsefnek, aki volt szíves és azt a rendelkezésemre bocsátotta. Szabó József, Tát (Tokod melletti falu) helytörténész kutatója, a Táton létrehozott helytörténeti gyűjtemény összeállítója az 1950-es évek közepén még találkozott Rados Sándorral, aki abban az időben már nem végzett asztalos tevékenységet. Köszönet azoknak az amatőr kutatóknak, akik egyebek mellett sok, a faipar számunkra értékes emlékeit is segítenek megőrizni az utókor számára. ■

